

Ungdomligt möte med Greta Gerell

Helena Isoz

*P*rovtryck med färger och dimensioner att godkänna eller förkasta. Vikten av den perfekta färgåtergivning. En ny bok med texter och bilder av Gretas målningar skulle tryckas. Jag såg på från sidan, 16 år gammal och mitt unga intresse för konst stärktes och fördjupades i ljuset av att hon summerade och sammanfattade ett livs verk. Hon skrev, rensade bland papper och samlade ihop sina självbiografiska anteckningar. Allt materialet låg där till beskådan och jag läste och lyssnade. Greta Gerell var vän till mina farföräldrar sedan 1940-talet då hon kom för att måla till det turishotell min farfar drev – Hooks Herrgård i Småland. Hon återkom ofta och jag har hört av min far att hon var en ovanlig gäst, nämligen en som intresserade sig för honom, ett barn, och samtalade med honom på jämlika villkor. Hon stod vår familj nära under hela sitt liv. De sista åren bodde hon hos oss i perioder mellan sina sjukhusvistelser och hade tid att berätta ett och annat. Men innan dess, 1979–80, arbetade hon med boken och med en utställning på Färg och Form på Sturegatan i Stockholm. Jag fick vara med på ett hörn, kände mig utvald och fick texta Rilkes nionde Duinoelegi på ett stort papper som monterades på en skiva som sedan stod uppställd på ett staffli i utställningen. Det fanns något hemlighetsfullt och annorlunda med allt hon stod för, bland annat det att hon levde ensam och kunde koncentrera sig på att läsa och arbeta. Jag influerades och inspirerades av Greta och den finske konstnären Hannu Väisänen, en nära vän och kollega till henne. De levde som eremiter tyckte jag, helt för sin konst och all den lust och det krävande motstånd som finns i ett sådant liv var för mig något oerhört lockande. De ställde upp framför sig sina egna mål, hittade en tråd och följde den, tills det uppstod något tredje ur idén och det praktiska arbetet. Ensamma molniga dagar i ateljén, som då låg innanför köket i lägenheten på Stora Nygatan 45 i Gamla Stan, var Gretas ständiga önskan och jag måste intuitivt ha känt igen mig i det.

*S*enare, ett par år efter Gretas död, började jag min konstutbildning och om inte annat är jag genom henne väl förberedd för alla utmaningar! På den tiden, det tidiga 1980-talet, byggde undervisningen fortfarande mycket på modellstudier och det var lätt att känna igen sig i tidigare generationers slit i modellsalarna. Så mycket arbete med teckningen och färgen och det är jag än idag tacksam över. Man kunde glömma sig själv och bara jobba med rummet och modellen. På eftermiddagarna höll vi på med egna målningar och idéer. Jag kunde lätt förstå och känna igen mig i Gretas berättelser från sin ungdoms studieår även om mycket också hade ändrat sig. Men tillräckligt mycket var sig likt för att det skulle bildas som en brygga bakåt. Det var i en brytningstid precis före den digitala konstens genombrott och Moderna museets utställning Implosion som man kanske kan säga introducerade postmodernismen i Sverige. Min tid på Konsthögskolan färgades av den, men grundutbildningen mer av modernismen. Det som gällde var målning, teckning, skulptur och grafik, väldigt handfast och fysiskt. Gretas intensiva fokus och starka målmedvetenhet gjorde ett outplånligt intryck och jag tror det var hennes stora omsorg om hela processen, både materialet och innehållet, som gjorde att allt verkade så härligt. Hon visade hur viktiga varje skikt av en målning var för henne, hur de slipades, hur nya lager lades på som i sin tur slipades. De måste sedan vila under lång tid för att härda ordentligt. Efter alla sådana

förberedelser med grunden var det kanske inte så konstigt att hon någon gång frågade sig: ”...och vad ska jag nu förstöra den här med?” Humorn som bröt så starkt mot hennes nästan fruktansvärda allvar var varm, ibland galen och hade mycket med språk att göra. Den kristallklara rösten kunde låta bestämd för att inte säga kategorisk och spegla hennes klara uppfattning. Men lika ofta var hennes språk lekfullt och präglad av en rospiggska som satt sig fast efter över femtio somrar på Hemmarö i Roslagen. Om humor menade hon att den i sin rena form alltid är kärleksfull, aldrig elak. Mycket har fastnat i mitt medvetande av allt hon sade och skrev. Uttryck och värderingar finns där i botten. Tankar om komposition och teckning. En inställning. Utan att konstruera för mycket i efterhand kan jag nog säga att det var avgörande för mig att ha Greta inför mig under de där åren när jag var så mottaglig.